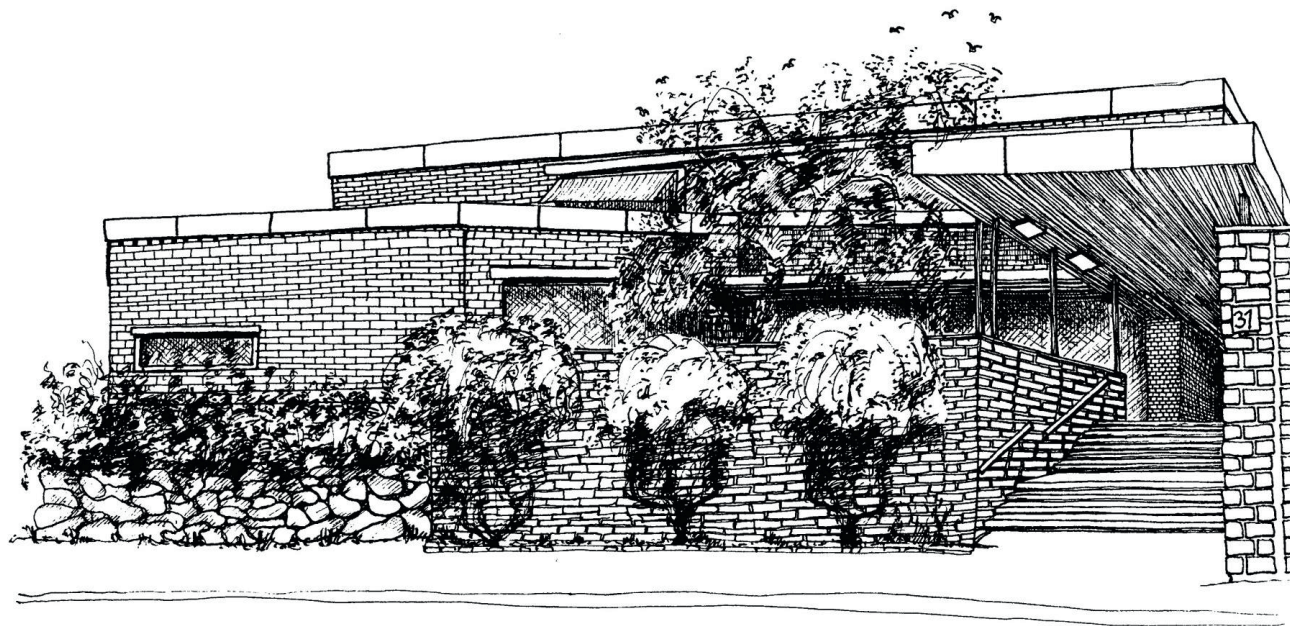

1950 – 2020

**INSTITUTT
FOR SAMFUNNS-
FORSKNING**

70ÅR

INSTITUTT FOR SAMFUNNSFORSKNING

70 ÅR

- 4 70 år med forskning for samfunnet
- 6 Arbeid
- 8 Medier og offentlighet
- 10 Sivilsamfunn
- 12 Likestilling
- 14 Valg og demokrati
- 16 Velferd
- 18 Migrasjon og integrering

Institutt for
samfunnsforskning

Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo
Tlf: 23 08 61 00
samfunnsforskning.no

ISBN (trykk): 978-82-7763-666-5
ISBN (digital): 978-82-7763-667-2

70 ÅR MED FORSKNING FOR SAMFUNNET

Hva skal til for å bygge et godt samfunn? Hva slags kunnskap trengs? Og hvordan kan vi legge godt til rette for forskning som møter samfunnets utfordringer?

Tanja Storsul
direktør

Denne typen spørsmål lå til grunn da en gjeng unge intellektuelle dannet Institutt for samfunnsforskning for 70 år sia. Selv om både rammebetingelser, samfunnet og instituttet har endra seg er spørsmålene fortsatt like viktige.

I 1950, da Institutt for samfunnsforskning ble etablert, var andre

verdenskrig nylig slutt. Samfunnet skulle gjenoppbygges. Dette skulle skje med kunnskap og forskning mente de unge samfunnsforskerne.

De var inspirert av framveksten av empiriske studier og store surveys som kunne dokumentere samfunnets tilstand. De var optimister på vegne av hvilken rolle samfunnsvitenskapen kunne spille. De trodde på kunnskap og mente denne kunne gi svar på viktige spørsmål i samfunnet, arbeidslivet og industrien.

Og – den 9. februar 1950 ble Institutt for samfunnsforskning stifta.

2020-års kunnskapsbehov

Det har skjedd mye både i samfunnet og i forskningen siden den gang. Kunnskapsbehovet er imidlertid ikke blitt mindre.

FNs bærekraftsmål er verdens felles handlingsplan for å løse noen av

våre viktigste samfunnsutfordringer innen 2030. Behovet for god samfunnsvitenskapelig forskning er kanskje større enn noen gang.

Skal vi utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet, fremme full sysselsetting og likestilling, og stoppe klimendringene, trengs kunnskap om samfunnet.

Instituttets rolle

Å møte 2020-års kunnskapsbehov krever innsats fra mange. Vi trenger internasjonalt samarbeid, og vi trenger sterke nasjonale forskningsmiljøer.

Jeg tror at for å møte samfunnets kunnskapsbehov trengs sterke forskningsmiljøer som er i særlig god dialog med samfunnet rundt, med de det forskes på, og med de som har bruk for forskningsresultatene. Vi trenger miljøer med forskere

Medarbeidere ved Institutt for samfunnsforskning foran inngangen til Arbins gate 4 omkring 1954. Fra venstre Erik Rinde, Sita Smith Norum, ukjent kvinne, Grethe Haldorsen, Stein Rokkan (bak), Per Olav Tiller, ukjent kvinne, Vilhelm Aubert (bak), Sverre Lysgaard, Bjørn Christiansen (bak) og lengst til høyre Ragnar Rommetveit. (Kilde: Ragnar Rommetveit).

som samarbeider godt med hverandre, på tvers av fag, og med verden utafor.

Det er et slikt miljø Institutt for samfunnsforskning ble etablert for å

skape – og et slikt miljø vi fortsatt ønsker å være i tiårene som kommer. Vår forskning skal ha høy kvalitet – og den skal være viktig for samfunnet. I denne brosjyren har

vi bedt sju av forskerne våre skrive om temaene vi forsker på, om noe av det vi har funnet ut – og om hvor forskningen er på vei i årene som kommer.

ARBEID

Ny teknologi og økende globalisering gjør det ekstra viktig å forstå arbeidslivet – og dem som faller utenfor.

Pål Schøne
forskningsleder, Arbeid og velferd

Nesten daglig hører vi om frykt for hvordan arbeidsplasser vil bli påvirket av utstrakt robotisering og økende bruk av kunstig intelligens – side om side med mer positive fortellinger om hvordan denne utviklingen kan gi oss bedre og mer givende jobber. Bekymringer for at det blir

stadig færre arbeidsplasser for dem som ikke har teoretisk utdanning, konkurrerer med glede over at antallet fysisk krevende og farlige jobber reduseres.

Store trender møtes

Mange av samfunnets store utviklingstrekk møtes i arbeidslivet. Siden ISF ble opprettet i 1950 har blant annet utdanningsrevolusjonen, likestillingsbølgen, innvandringen, it-teknologien og globaliseringen bidratt til at både arbeidslivet og gruppen av arbeidstakere i Norge ser helt annerledes ut i dag.

For å forstå dagens arbeidsliv og hvor det er på vei, må vi analysere det både på system- og individnivå. Vi må bruke store registerdata for å se for eksempel hvordan arbeidstakergruppene går ut av enkelte

sektorer og inn i andre, hvordan de beveger seg gjennom karrieren, og hvem som går inn i trygdeordninger og sliter med å komme i jobb. Samtidig kan intervju- og feltstudier hjelpe oss å forstå hvordan arbeidstakere og arbeidsgivere orienterer seg i dette skiftende landskapet.

Mange temaer, mange metoder

Tematisk har arbeidslivsforskningen på ISF stor spennvidde og omfatter temaer som sysselsetting, likestilling og diskriminering, integrering av innvandrere og etterkommere, sykefravær, lønnsforskjeller, produktivitet, fagorganisering, migrasjon, utdanning og betydningen av familie- og velferdspolitikker.

Blant innsiktene vi har kommet frem til de siste årene, er at sykefravær smitter blant kolleger selv om vi

ikke snakker om smittsomme sykdommer, og at åpningen for mer midlertidighet i arbeidslivet ikke ga flere jobber det første året etter lovendringen i 2015. Vi har sett at yngre generasjoner og innvandrere fra utenfor EU reduserer kjønnsdelingen i arbeidsmarkedet selv om 85 prosent av oss fremdeles jobber i et kvinne- eller mannsdominert yrke. Og vi har analysert graden av fagorganisering, sett at den verken styrkes

eller svekkes i yrker med høy grad av arbeidsinnvandring, men at den kan øke foretakenes produktivitet.

Hvor er vi på vei?

Men fortsatt er det mye vi ikke vet, og trender vi ikke vet hvordan vil fortsette. I årene fremover blir det viktig å se om tendensene til polarisering fortsetter, ved at veksten i arbeids-

markedet skjer i yrkene som ligger lønns- og statusmessig på toppen og i bunnen. Det blir viktig å følge utviklingen i fagorganisering i et mer individualisert og internasjonalt arbeidsliv og å identifisere tiltak for å redusere antallet som havner utenfor arbeidslivet permanent eller i lengre perioder. Og så er det god grunn til fortsatt å følge med på disse robotene, da.

Tre viktige spørsmål i årene som kommer

1 Hva skjer med den norske modellen i møte med økende globalisering, robotisering og digitalisering?

2 Ser vi en utvikling i retning av polarisering i arbeidsmarkedet, med større lønnsforskjeller og klare vinnere og tapere?

3 Hva kan gjøres for å hjelpe dem som sliter med å komme inn i eller tilbake til arbeidslivet?

MEDIER OG OFFENTLIGHET

Digitalisering endrer medielandskapet og den offentlige samtalen på grunnleggende måter. Hvor er offentligheten på vei?

Kari Steen-Johnsen
forskningsleder, Politikk,
demokrati, sivilsamfunn

For å forstå endringer i offentligheten må vi undersøke nyansene og gå bak etablerte sannheter og slagord. Ett eksempel er ISF-forskningen på digital debattkultur, hvor vi har vist at det er upresist å snakke om nettbatter som ekkokamre hvor vi bare møter og forholder oss til personer med samme meninger som oss selv. Det er mer dekkende å bruke skyttergravskrig som metafor: Vi konfronteres med mange ulike stemmer på nettet, men det er sjelden vi lar oss overbevise av dem vi er uenige med.

Globalisering og digitalisering

Forskningen på medier og offentlighet ved ISF er bredt anlagt og foregår i samarbeid mellom statsvitere, sosiologer og medievitere. Vi forsker både på hvordan partier, politikere og offentlige myndigheter kommuniserer i offentligheten, og på holdninger og deltakelse i politikk og

sivilsamfunn. Vi har gjort en rekke studier av hvordan globalisering og digitalisering påvirker borgernes nyhetsbruk, demokratiske deltakelse, vilje til å ytre seg og erfaringer med netthets og hatefulle ytringer.

I tillegg har vi gjennomført prosjekter om departementers og direktoraters kommunikasjon – et tema som vekker betydelig interesse: Arrangementet *Lik og del: Styres byråkratene av media?* var et av ISFs mest besøkte og strømmede arrangementer de siste årene, og det var tett mellom både byråkrater og mediefolk i salen.

Metodeutvikling er sentralt på et felt hvor utviklingen går så raskt. Surveydata vil forbli sentrale i vår forskning, men vi ser samtidig at digitale data og stordataanalyse gir nye og spennende muligheter – samtidig som det også er viktig å utvikle de kvalitative metodene for analyser av medier og offentlighet. Komparative

perspektiver er avgjørende for å forstå situasjonen i Norge i internasjonalt perspektiv, og vi har et rikt og fruktbart samarbeid med ledende forskere i utlandet.

Tre viktige tematikker

Det er naturligvis også avgjørende å finne de riktige spørsmålene å besvare. Særlig tre akser blir viktige for oss å arbeide langs fremover: For det første utviklingen i medielandskapet

og de medfølgende konsekvensene: Hvordan vil medienes rolle i offentligheten endre seg, og hvilken betydning har det for ulike institusjoner, organisasjoner og grupper i samfunnet? For det andre endringene i politisk adferd: Hvordan påvirker den digitale offentligheten deltakelsen i demokratiet og tilliten til partiene og det politiske systemet? For det tredje spørsmål knyttet til offentlighet og ytringsfrihet: Er vilkårene for ytringsfriheten i endring, og vil vi se

flere falske nyheter, mer polarisering og mer mistillit?

To nye, spennende prosjekter knyttet til disse temaene er i oppstartsfasen nå. Prosjektet *Frexo*, finansiert av Norges forskningsråd, skal undersøke ytre høyre på nett og samfunnets motstandskraft. Og Fritt Ord har nylig gitt oss oppdraget med å undersøke ytringsfrihetens kår i dagens offentlighet. Vi gleder oss til å sette i gang!

Tre viktige spørsmål i årene som kommer

1 Hvordan vil medienes rolle endre seg, og hva blir konsekvensene for andre samfunnsinstitusjoner?

2 Hvordan påvirker den digitale offentligheten borgernes deltagelse i demokratiet og deres politiske tillit?

3 Hvordan endres vilkårene for ytringsfriheten i takt med endringer i kommunikasjon, politikk og kultur?

SIVILSAMFUNN

Den norske frivilligheten er i endring. Forskningen vår bidrar til en stadig dypere forståelse av sivilsamfunnets rolle i samfunnet.

Bernard Enjolras
leder, Senter for forskning på
sivilsamfunn og frivillig sektor

Tre av fem nordmenn gjør frivillig arbeid i løpet av et år – i idrettslag, velforeninger, kulturlivet, helsesektoren og på en rekke andre arenaer. Frivilligheten skaper milliardverdier for samfunnet og fungerer i tillegg som et sosialt lim som bringer ulike grupper og personer sammen. Likevel var dette i mange tiår et felt som var lite undersøkt og forstått i forskningen.

Politikkrelevant forskning

Helt siden 1990-tallet har ISF bygget opp et sterkt forskningsmiljø som har ledet an i kartleggingen av den norske frivilligheten. Fra 2008 har ISF i samarbeid med NORCE ledet Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor på oppdrag fra Kulturdepartementet. Senteret har et godt samarbeid med dem som forskningen angår: Rapporter og andre publikasjoner blir lest av dem som jobber frivillig, og arrangementene er viktige møtepunkter mellom myndigheter, organisasjoner og aktive frivillige.

I tillegg er senterets forskning politikkrelevant: Forskningen vår er et viktig kunnskapsgrunnlag for politikkutviklingen rettet mot frivillighet og sivilsamfunn. Samtidig er forskningen ved senteret akademisk sterk – og har hatt en rekke internasjonale publiseringer og samarbeid siden vi deltok i det toneangivende

internasjonale forskningsprosjektet The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project før årtusenskiftet og det EU-finansierte Third Sector Impact-prosjektet i de senere årene.

Gradvis bredere tematikk

Studier av individuell deltagelse i frivillighet, av frivillig organisering og av den frivillige sektorens omfang, sammensetning og økonomiske betydning har vært bærende elementer i arbeidet vårt siden starten. Gradvis har sivilsamfunnsforskningen på ISF beveget seg inn på bredere samfunnsområder, som frivillighetens rolle i integrering, konsekvensene av digitalisering for frivillig arbeid, og en økt oppmerksomhet rundt ungdommers frivillige engasjement.

Vi har også gjort nyskapende arbeid på ideelle aktørers rolle i offentlig tjenesteyting og frivillighetens rolle

i samfunnets beredskap og motstandskraft i møte med for eksempel terrorangrep. Mye av denne sistnevnte forskningen er finansiert av Norges forskningsråd.

Frivillighet i endring

Organisasjonslivets arbeid har en rekke ringvirkninger som påvirker befolkningens livskvalitet, samfunnsengasjement, sosiale tilfyll, samt den sosiale innovasjonen i

samfunnet. Ulike trender de siste tiårene utfordrer imidlertid den norske sivilsamfunnsmodellen. De frivillige blir stadig mer individualiserte og er i mindre grad medlemmer i de organisasjonene de arbeider for. Den tradisjonelle norske velferdsmodellen er under press, og ideelle tilbydere av velferdstjenester som barnehager og helsetjenester må konkurrere med både private og offentlige velferdsaktører. Digitalisering og sosiale medier gir nye muligheter for

organisering, men gjør også at kampanjer som for eksempel Refugees Welcome to Norway kan overskygge tradisjonelle organisasjoner når det gjelder både innsamling av midler og mobilisering av frivillige. I tillegg ser båndene mellom den nasjonale og den lokale frivilligheten ut til å ha blitt svekket de senere årene.

Sivilsamfunnets evne til å møte disse utfordringene vil være viktig for en fortsatt sterk og mangfoldig frivillighet i Norge.

Tre viktige spørsmål i årene som kommer

1 Hvilke faktorer fremmer bred inkludering i frivilligheten av grupper som innvandrere og barn og unge?

2 Hvilke forutsetninger må være på plass for at ideelle velferdsløse leverandører er i stand til å spille en rolle som et alternativ til både offentlige og private aktører?

3 Hvordan utøver de frivillige organisasjonene sin demokratiske rolle – gjennom mobilisering av sine medlemmer og påvirkning av den offentlige politikken – i et samfunn i endring?

LIKESTILLING

Selv i et av verdens mest likestilte land er det mye vi fortsatt trenger å finne ut om kjønnsulikhet og likestilling – for begge kjønn.

Mari Teigen
leder, CORE – Senter for likestillingsforskning

Likestilling mellom kjønnene er en bærebjelke i de nordiske velferdsstatene, og likestillingen i det norske samfunnet har tatt sjumilssteg siden opprettelsen av ISF i 1950. Da var én av 25 kvinner i Norge i arbeid. I dag er tallet to av tre. Vi har regnet på verdien av den økte sysselsettingen blant kvinner: Den samlede verdiskapingen i Norge i perioden 1972–2013

ville vært 3300 milliarder kroner lavere dersom kvinners sysselsetting hadde ligget stabilt på 1972-nivå.

Ujevn likestilling

Likestilling handler grunnleggende om frihet og rettferdighet for hver enkelt av oss. Kjønnforskjellene som stadig finnes i arbeids- og samfunnslivet, viser at likestillingsutviklingen ikke er i mål. Kun 15 prosent av oss jobber i kjønnsbalanserte yrker. Kvinner tjener i gjennomsnitt 89 kroner for hver hundrelapp menn tjener. Helt på toppen av næringslivet er ni av ti menn. Arbeidet i hjemmet er også ujevnt fordelt. Mor tar nesten hele foreldrepermisjonen, mens far som oftest kun tar (eller får) den delen som er reservert for ham i lovverket. Hvordan samfunnets strukturer, individers handlinger og politikk bidrar til å fremme og hemme likestillingsutviklingen, er spørsmål vi er opptatt av å belyse.

Forskning på kjønnsforskjeller og likestillingsutfordringer står sentralt ved ISF. CORE – Senter for likestillingsforskning er motoren i vår forskning på likestilling. Senteret, som har basisfinansiering fra Kulturdepartementet, legger særlig vekt på å studere samfunnsutfordringer i samspillet mellom familie, arbeidsliv og politikk, med et blikk på samspillet mellom kjønnsforskjeller og etnisk bakgrunn, alder, generasjon og klasse. Annethvert år tar vi pulsen på likestillingen på toppen av næringslivet, med CORE Topplederbarometer.

Likestilling for begge kjønn

«Det norske arbeidsmarkedet er blant de mest kjønnsdelte i verden», kan vi ofte høre. Det stemmer at det norske arbeidsmarkedet er svært kjønnsdelt, og at endringene skjer i sakte tempo. Men Norge har ikke lenger ett av de mest kjønnsdelte arbeidsmarkedene i Europa. Stadig flere kvinner velger utdanninger og

yrker som tidligere var mannsdominerte, mens utdannings- og yrkesvalgene til menn har endret seg mindre. Det henger blant annet sammen med at mange mannsdominerte yrker ofte har høyere lønn og status.

Forskning på likestilling handler om kjønnsulikhet i tilgang til ressurser. Derfor er det også viktig å studere endringstendenser som kan gå i menns disfavør. Guttene gjør det i gjennomsnitt svakere enn jentene i de fleste fag på skolen og har høyere frafall gjennom utdanningsløpet. Hva dette betyr, er det viktig

å studere i et samfunn hvor utdanning betyr stadig mer for å lykkes i arbeids- og samfunnsliv.

Mange typer ulikhet

Et annet viktig endringstrekk knytter seg til hvordan en økende teknologisering av arbeidslivet virker inn på arbeidsmarkedets kjønnsdelte strukturer og kanskje vil endre disse. Også her reiser det seg viktige spørsmål om flere former for ulikhet, som kjønn, etnisitet, klasse og alder – og samspillet mellom disse.

Likestilling er fortsatt et kontroversielt tema i mange sammenhenger. Vi forskere har en viktig oppgave med å bringe fakta, grundige analyser og ulike perspektiver inn i likestillingsdebatten. Ved CORE skal vi fortsette å forske på forholdet mellom arbeid, familie og politikk for begge kjønn, sett i et bredere samfunnsperspektiv. Holdninger til likestilling blir også et viktig forskningstema fremover – med økende aktualitet i en tid preget av økende oppslutning om, men også økende motstand mot, en aktiv likestillingspolitikk.

Tre viktige spørsmål i årene som kommer

1 Hvilke effekter og konsekvenser har likestillings- og familiepolitikken for likestillingen i arbeids- og familieliv?

2 Hvorfor går likestillingsutviklingen på toppen av næringslivet så sakte mange steder når kvinner på stadig flere felter dominerer i høyere utdanning?

3 Hvorfor velger fortsatt så mange ungdommer og unge voksne kjønnsdelte utdanninger og yrker?

VALG OG DEMOKRATI

Data fra mer enn 60 år gir oss unik innsikt i velgernes syn på politiske stridsspørsmål, tilliten til det politiske systemet, og bevegelsene mellom partiene.

Johannes Bergh
leder, Valgforsknings-
programmet

Den norske valgundersøkelsen er det lengst levende samfunnsvitenskapelige forskningsprosjektet i landet. Den første studien ble gjennomført i 1957, og siden har det blitt gjennomført en valgundersøkelse ved hvert stortingsvalg, med unntak av i 1961. Fra og med 1995 ble det gjennomført tilsvarende undersøkelser ved

lokalvalg, og fra og med 2009 også ved sametingsvalg. Videre dekker valg- og demokratiforskningen vår spørsmål om politisk representasjon, valgordninger, internettvalg, folkeavstemninger, politikere, politiske partier og politiske institusjoner på nasjonalt og lokalt nivå.

Nye saker blir viktigere

Studiene våre har vist at velgernes holdninger og ideologi er forholdsvis stabile over tid samtidig som sammenhengen mellom sosial bakgrunn og stemmegivning er svekket gjennom årene. Velgerne beveger seg gradvis mer mellom partiene, men på måter som kan forklares, blant annet av velgernes ideologiske ståsted. I et lengre tidsperspektiv har valgdeltakelsen gått ned, og det er betydelige sosiale forskjeller mellom dem som stemmer, og dem

som ikke stemmer. Velferdspolitiske saker har dominert norsk politikk i nyere tid, men noen saker, som innvandring, miljø og klima, blir gradvis viktigere og bidrar til å omforme det norske politiske landskapet.

Valg- og demokratiforskningen ved ISF er i dag mer omfattende og ambisiøs enn noen gang. Det gleder oss å se at forskningens resultater, begreper, teorier og analytiske verktøy over tid blir del av den offentlige samtalen om politikk: begreper som «skillelinjer», «sakseienskap» og «politisk mistillit» er eksempler på dette.

Følelser har betydning

Samtidig går forskningen gjennom betydelig fornyelse. Nye datatyper og metoder gjør det mulig å komme nærmere årsakssammenhenger i studier av politisk adferd. Moderne

politikk, særlig valgkamper, gjennomgår stadig endring. Vår ambisjon er å kunne kartlegge og forstå disse endringene enda bedre. Det innebærer blant annet å studere mediedekningen av valgkamper, og velgernes oppfatning av disse, ved hjelp av nye metoder for datainnsamling.

Politikk handler heller ikke bare om rasjonelle overveielser av politiske

saker, partienes posisjoner, regjeringens politikk og så videre; følelser spiller også en rolle. Vi vil forfølge psykologiske forklaringsmodeller i videre forskning på dette området. En annen nyvinning er at vi vil studere dem som ikke deltar i demokratiet – dem som aldri stemmer – på en grundigere måte. Registerdata gjør det mulig å følge denne gruppen

over tid, noe som er svært vanskelig å gjøre med vanlige surveydata. I lokalvalgsforskningen gir de mange kommunesammenslåingene i 2020 oss en unik mulighet til å undersøke hvordan sammenslåing påvirker politisk deltakelse og politiske holdninger.

Tre viktige spørsmål i årene som kommer

1 Hvordan påvirkes valg og valgkamper av ny informasjonsteknologi og endringer i medielandskapet?

2 Hvem er det som ikke deltar i demokratiet, og hvorfor blir de sittende hjemme på valgdagen?

3 Vil fragmenteringen av det norske partipolitiske landskapet fortsette, og hvilke konsekvenser har i så fall det for polarisering og populisme i samfunnet?

VELFERD

Tunge samfunnstrender utfordrer velferdssystemet. NAV-skandalen viser noen av velferdsstatens utfordringer i en mer globalisert verden.

Anne Skevik Grødem
forsker I

Velferdsstaten er en sentral del av det norske samfunnet. Velferdsytelsene og velferdstjenestene er svært viktige for levekårene til folk i Norge, og samfunnet bruker store ressurser på omfordeling og tjenesteyting. NAV utbetaler mer enn 500 milliarder kroner i året til ytelser som

alderspensjon, uføretrygd og barne-trygd. I tillegg kommer utgiftene til velferdstjenester som helse, utdanning og barnehage.

I en stadig mer globalisert verden er det imidlertid spørsmål om fremtiden til de nasjonale velferdsstatene, ikke minst når eldrebølgen samtidig forrykker forholdet mellom antallet pensjonister og arbeidstakere.

Mange typer velferd

Alle forskningsgruppene ved ISF forsker på velferdsspørsmål, med ulike innfallsvinkler. Pensjonsforskningen ved instituttet står sterkt, og et av de sentrale spørsmålene de siste årene har vært de effektene den store pensjonsreformen fra 2011 har hatt for ulike grupper og for samfunnet som helhet. Vi har også gjennomført spørreundersøkelser som viser at befolkningen gir bred støtte til

sentrale deler av pensjonssystemet, samtidig som mange er særlig positive til ordninger som tjener deres egen sosiale gruppe.

I tillegg driver vi forskning på en rekke ulike velferdsspørsmål: Vi har funnet ut at moderasjonsordningene i barnehagen øker barnehagebruken blant familier med lav inntekt, men at dette ikke gjør at kvinner deltar mer i arbeidslivet. En studie av aktivitetsplikt for unge sosialhjelpsmottakere konkluderte med at mange i målgruppen var positive til at det ble stilt krav til aktivitet, så lenge kravene føltes som en meningsfull del av veien mot å komme i jobb. Flere prosjekter har sett på sårbare unge og deres møte med velferdstjenestene, blant annet enslige mindreårige asylsøkere. I tillegg har forholdet mellom offentlige, private og ideelle velferdsleverandører blitt undersøkt på ulike velferdsområder.

Velferdsstaten utfordres

Tunge trender som globalisering, økende ulikhet og individualisering utfordrer nå på ulike måter den norske velferdsmodellen. Hva slags velferdsstat kan vi opprettholde når nasjonalstatens grenser blir stadig mer gjennomtrengelige, slik at både mennesker og penger beveger seg ut og inn? NAV-skandalen er et eksempel på utfordringen med å trekke grensene mellom «insidere» og «outsidere» i velferdssystemet

når mange nordmenn befinner seg i utlandet og mange utenlandske arbeidstakere opparbeider seg sosiale rettigheter i Norge.

Samtidig ser vi en bevegelse vekk fra en velferdsstat hvor du får rettigheter fordi du tilhører en gruppe som for eksempel syke eller eldre, i retning av et system hvor rettighetene individualiseres og det stilles betingelser. NAV krever i økende grad arbeidstrening og regelmessige mø-

ter for å gi støtte til arbeidsledige og syke. Alderspensjonen utbetales ikke lenger automatisk når du er 67. Du velger selv når du vil begynne å ta den ut (fra du er 62 til 75 år) og betaler selv for tidlig uttak. Hva gjør dette med tilliten til institusjonene, og skaper det nye ulikheter? Hva skjer med solidariteten og viljen til å betale for dem som gjør andre tilpasninger enn deg selv? Det er nok å ta tak i for velferdsforskerne i tiden som kommer.

Tre viktige spørsmål i årene som kommer

1 Hva skjer med velferdsstaten i møte med eldrebølgen?

2 Hvordan påvirkes befolkningens oppslutning om velferdspolitikken av innvandring, EØS-tilpasning og globalisering?

3 Fortsetter individualiseringen av velferdsrettighetene, og hva gjør i så fall dette med tanken om den universelle velferdsstaten?

MIGRASJON OG INTEGRERING

Migrasjonen til Norge spenner fra flyktninger til arbeidsinnvandrere. Da trenger vi en mangfoldig forskning på migrasjon og integrering.

Jan-Paul Brekke
fun. forskningsleder, Likestilling, integrering og migrasjon

I 2014 kom 7000 asylsøkere til Norge. I flyktningkriseåret 2015 ble tallet mangedoblet til 31 000, før det i 2016 igjen sank, til 3500. Flyktningkrisen viste at beredskapen for høye ankomster av asylsøkere var mangelfull på flere felter. Den gjorde det også tydelig hvor avhengig land som Norge er av hva andre land gjør for å

styre migrasjonen. Krisen intensiverte EUs og Norges grensesamarbeid med transittland utenfor Europa, som Tyrkia, Libya og Marokko.

ISFs migrasjonsforskere følger migrasjonen til Europa tett og samarbeider med Utenriksdepartementet om å arrangere seminarer om de siste trendene på migrasjonsfeltet. De siste årene har søkelyset naturlig nok særlig vært rettet mot båtmigrasjonen over Middelhavet fra Tyrkia og Afrika. Disse seminarene er blitt et møtepunkt mellom internasjonale og norske forskere, representanter fra myndighetene og organisasjonene som jobber på bakken med flyktningsspørsmålet.

Mange typer innvandrere

Flere av forskningsprosjektene våre har undersøkt hva årsakene til migrasjon er, hvilken politikk som føres, og hvorfor migranter velger

et land fremfor et annet. Blant annet har vi sett på bruken av Facebook-kampanjer rettet mot asylsøkere – en ny metode for å prøve å kontrollere asyltilstrømningen til Norge. Her har vi intervjuet både byråkratene som har utformet slike kampanjer, og migranter i Sudan, som er en viktig mottakergruppe.

I tillegg til å forske på migrasjon til Norge har ISF en lang tradisjon for å studere integrering og økende mangfold i Norge og Europa for øvrig. Vår forskning bidrar med kunnskap om hvilken politikk som møter dem som ankommer Norge. Nylig sluttførte vi for eksempel en studie av statsborgerskap og tilhørighet i Skandinavia, og flere av våre prosjekter bidrar med innsikt i hvordan arbeidslivet er en arena som både kan hemme og fremme integrering. Integreringsforskningen på ISF favner erfaringene og perspektivene til bredden av innvandringsbefolkning

gen, som nyankomne flyktninger og enslige mindreårige asylsøkere, men også østeuropeiske arbeidsmigranter og etterkommere av innvandrere som er født og vokst i landet.

Omstridte spørsmål

Gjennom det omfattende Integreringsbarometeret har vi også de siste årene bidratt med kunnskap

om befolkningens holdninger til innvandring og integrering. I dette inngår omstridte spørsmål rundt ulike typer innvandrergreper, om hvorvidt innvandringen truer norsk kultur, og om bruk av hijab i skole og på arbeidsplassen. Ved å følge holdningsutvikling over tid har vi en unik anledning til å studere hvordan politikkutvikling og offentlig debatt om innvandring preger befolkningens holdninger.

Det nordiske samarbeidsprosjektet The Nordic Institute for Migration er nå lokalisert ved ISF som en naturlig del av vårt internasjonale perspektiv på migrasjonsforskning. De nordiske myndighetene har valgt ulike grep når det gjelder migrasjonsstyring og integrasjon. På ISF følger vi denne utviklingen tett.

Tre viktige spørsmål i årene som kommer

Klarer de europeiske landene å unngå at migrasjonssamarbeidet bryter sammen?

Er diskriminering i arbeids- og samfunnsliv et forbigående fenomen, eller møter innvandrernes etterkommere de samme barrierene knyttet til etnisitet, religion og hudfarge?

Er befolkningen på vei mot stadig mer liberale og inkluderende holdninger til innvandring, integrering og flerkultur, eller ser vi en økende polarisering i slike spørsmål?

Institutt for samfunnsforskning har vært et ledende forskningsmiljø på områdene samfunnsliv, politikk og arbeidsliv i 70 år. Viktige mål for oss er å drive samfunnsrelevant forskning av høy kvalitet og å bidra til en kunnskapsbasert samfunnsdebatt.

I denne brosjyren har vi bedt sju av forskerne våre om å gjøre opp status for temaene vi forsker på: Arbeid, medier og offentlighet, sivilsamfunn, likestilling, valg og demokrati, velferd, og migrasjon og integrering. Hvor står forskningen i dag, og hva er viktige spørsmål for årene som kommer?

1950 - 2020

**INSTITUTT
FOR SAMFUNNS-
FORSKNING**

70_{ÅR}